

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ג, 2013
מספר השאלון: 034114

אזרחות

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	(14x1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(13x1) + (9x3)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12x2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11x2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

אזרחות, קיץ תשע"ג, מס' 034114

- 2 -

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. לאחר שהסתיימה מערכת הבחירות לנשיאות ארצות-הברית פנה הנשיא הנבחר למנהיגים של שתי המפלגות הגדולות. הוא הביע בפניהם את הצורך לעבוד בשיתוף פעולה כדי לשפר את המצב הכלכלי במדינה.

לדברי הנשיא, בבחירות העבירו האזרחים מסר למנהיגים שלהם, שהגיעה העת לפעול יחד מתוך תחושת מטרה משותפת, ולפעול לביסוס ערכי היסוד של העם האמריקני. שיתוף פעולה זה עשוי להביא למציאת פתרונות שיסייעו, בין היתר, ליצור מקומות עבודה נוספים לתושבי המדינה, ולהבטיח את רווחתם בתחומים שונים.

א. ציין והצג עיקרון דמוקרטי המודגש במסר שהעבירו האזרחים בבחירות, לדברי הנשיא. הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את סוג הזכויות שיוכלו לממש תושבי המדינה בעקבות שיתוף הפעולה שמציע הנשיא.

הסבר כיצד סוג זכויות זה בא לידי ביטוי בקטע.

2. הספרייה הלאומית של ישראל היא גוף ציבורי שתפקידו מוגדרים בחוק. התפקיד המרכזי של הספרייה הוא איסוף ושימור של מסמכים הקשורים למורשת העם היהודי ולמנהגיו לאורך הדורות. הדבר נועד בעיקר לחיזוק הקשר בין העם היהודי למדינת ישראל.

כך, למשל, רכשה הספרייה בכספי המדינה כתבי יד יהודיים עתיקים שהתגלו באפגניסטן, ובהם כתבי יד של רבנים ומסמכים החושפים לראשונה את אורח החיים של היהודים באפגניסטן בתקופות קדומות.

כל מי שמעוניין רשאי לעיין ללא תשלום במסמכים אלה הנמצאים בספרייה. כמו כן אפשר לעיין בהם ובמסמכים אחרים, גם כאלה העוסקים במוסדות המדינה, באמצעות פנייה לאתר האינטרנט של הספרייה הנגיש לכול.

א. ציין והצג את סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בתפקידה המרכזי של הספרייה הלאומית. הסבר כיצד סוג זה של לאומיות בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג זכות שאדם הפונה לספרייה ונעזר בשירותיה מממש. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

/המשך בעמוד 3/

אזרחות, קיץ תשע"ג, מס' 034114

- 3 -

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
 שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
 ואחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה על שלוש מהשאלות 3-7 (כתוב לפחות 2-3 משפטים בכל תשובה).

3. הצג את שני התנאים הבאים לקיום מדינה ריבונית: "הכרה בין־לאומית" ו"שטח".
4. הצג את מעמד המיעוטים במדינת ישראל על פי הכרזת העצמאות.
5. הצג שני מנגנוני פיקוח וביקורת על השלטון: מנגנון פורמלי ומנגנון בלתי פורמלי.
6. הצג את המושג אחריות ממשלתית משותפת.
7. הסבר כיצד שני החוקים: "חוק שיפוט בתי דין רבניים" ו"חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה" מבטאים את אופייה היהודי של מדינת ישראל.
 ענה על אחת מהשאלות 8-9.
8. הצג את המובן המהותי של הדמוקרטיה.
 הסבר כיצד הליך החקיקה מממש מובן זה של הדמוקרטיה.
9. הצג את המושג אפליה פסולה.
 הסבר כיצד המובן הפורמלי של שלטון החוק נפגע בשל אפליה פסולה.

/המשך בעמוד 4/

אזרחות, קיץ תשע"ג, מס' 034114

- 4 -

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים. אם למדת את הנושאים שבאשכול א' (הרחבה בנושא מדינת ישראל כמדינה יהודית), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו. אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 (בעמוד 5), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

עיריית תל אביב דרשה ממשרד התחבורה לקבוע תקנות שיאפשרו את הפעלתה של תחבורה ציבורית בשבת בעיר. נציגי הציבור החרדי בעירייה מתנגדים לדרישה זו. לדבריהם, המרחב הציבורי צריך לשאת אופי יהודי דתי שראוי שכל הציבור היהודי בארץ יכבד. גם אני שומרת מצוות, אולם אני סבורה שהם טועים, ולדעתי עליהם להימנע מכפייה של שמירת שבת על החילוניים; כפייה הפוגעת בנכונות לחיים משותפים והיא מעוררת דווקא התנגדות לדת בקרב החילוניים.

אני חושבת שרוב הציבור לא מעוניין להכתיב לאחרים איך לחיות את חייהם, בדיוק כשם שאינו רוצה שאחרים יכתיבו לו מה לעשות, ויש לכבד זאת. נכון שמדינת ישראל היא מדינה יהודית והייתי מרוצה אם הייתה הסכמה רחבה בעם בנוגע לשמירה על השבת במרחב הציבורי, לפי ההלכה. אולם המציאות אינה כזאת. אופיו של המרחב הציבורי מושפע אומנם מיהדותה של המדינה, אך לא כולם מסכימים שאופי זה חייב להיות דתי דווקא. כך גם אין הסכמה שאופייה של השבת צריך להיות דתי, ויש הסוברים שהמדינה צריכה לאפשר לכל האזרחים לקיים את השבת על פי אורת חייהם.

לדעתי, לכל אדם יש אפשרות לפעול באופן אישי כדי להגן על ערכים החשובים לו. כמו אנשים שנמנעים מקניית פרוות או מוצרים שנוסו על בעלי חיים, כך יכולים שומרי המצוות המתנגדים לחילול שבת בפרהסיה להימנע מלקנות במהלך השבוע במקומות שפתוחים גם בשבת. הסוחרים יחשבו בעצמם את הכדאיות של פתיחת העסק בשבת.

רק בבקשה, בלי כפייה. לדעתי, הדרישה למנוע תחבורה ציבורית בשבת ממי שממילא אינו שומר שבת כהלכתה רק מרחיבה ומעמיקה את המתח הקיים בין המתנות. וגם אם לא תהיה כאן שבת כהלכתה, אז לפחות תהיה "שבת שלום".

(מעובד על פי ynet 20/2/12)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת ולא על פי הקטע.

10. הצג את השסע הדתי-חילוני.

הסבר כיצד שסע זה בא לידי ביטוי בקטע.

11. הצג את הזכות לחופש המצפון.

הסבר את עמדת כותבת הקטע בנוגע לזכות זו.

12. הצג את הגישה של מדינת לאום יהודית-תרבותית בנוגע לאופיה הרצוי של מדינת ישראל.

הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע. /המשך בעמוד 5/

אזרחות, קיץ תשע"ג, מס' 034114

- 5 -

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

לרשויות המקומיות בישראל יש תפקיד מרכזי באספקת שירותים ממלכתיים, בעיקר בתחומי החינוך והרווחה ובמתן שירותי בריאות ודת. חלק מן המימון של שירותים אלה הוא באמצעות המסים והארנונה שמשלמים תושבי היישוב ובתי העסק שבו, וחלקו באמצעות תקצוב של השלטון המרכזי. אך למתן שירותים אלה נדרש תקציב גדול שלא כל רשות מקומית יכולה לגייס, ואני סבור שעל המדינה להגדיל את מעורבותה בתקצובם. כדי שתעשה זאת, עליה להכיר בחשיבות פעולותיו של השלטון המקומי ובתפקיד המרכזי של הרשויות המקומיות בניהול ענייני התושבים, ובתרומתן למערכת השלטונית במדינה.

בעיניי, הבחירות לפרלמנט הן הזדמנות טובה למי שהיו נבחרים ציבור ביישובם, להיבחר במסגרת רשימות המתמודדות לכנסת. שם הם יוכלו להיות מעין "שגרירים" של השלטון המקומי משום שהם מנוסים ומעורים בנעשה ברשויות המקומיות. כחברי כנסת הם יוכלו לדאוג לענייניו של השלטון המקומי, ולמנוע פגיעה בתקציבים המיועדים לו. כמו כן, יוכלו לסייע בגיבוש דרכי עבודה יעילות בינו לבין השלטון המרכזי; כך גם יוכלו חברי כנסת לפעול יחדיו למען השלטון המקומי.

רעיון זה מתממש בימים אלה באמצעות הקמת קבוצה של חברי כנסת (שדולה) שמעוניינת בפעולה משותפת של נציגים מסייעות שונות לטובת הרשויות המקומיות. בין יתר פעולותיה מבקשת השדולה לקדם חקיקה שתחוק את מעמד השלטון המקומי וכן לדאוג לשיפור השירות לתושב.

לדעתי, על נבחרים הציבור בשלטון המקומי לפעול בדרכים שונות כדי לעודד הענקת תקציבים ממשלתיים רבים יותר לרשויות המקומיות, ולחזק את מעמדו של השלטון המקומי. אחת הדרכים היא לקיים ועידות, כנסים ואספות מדי שנה. דרך זו הכרחית להבלטת החשיבות הציבורית של הרשויות המקומיות בישראל. חשוב שכנסים אלה יסוקרו על ידי אמצעי התקשורת השונים, כדי שיספקו מידע על הנושאים החשובים שנדונים בהם. כך יזכו הפעולות של השלטון המקומי ודרישותיו להתייחסות של הציבור ושל נבחריו בכנסת ובממשלה.

(מעובד על פי אתר www.iula.org.il, אוחר בתאריך 3/3/13)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת ולא על פי הקטע.

13. הצג את המעמד של השלטון המקומי מול השלטון המרכזי בישראל.

הסבר כיצד מעמד זה בא לידי ביטוי בקטע.

14. הצג את הזכות לחופש ההתאגדות.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

15. הצג את תפקיד התקשורת כמדווחת במדינה דמוקרטית.

הסבר את עמדת כותב הקטע בנוגע לתפקיד זה.

/המשך בעמוד 6/

- 6 -

אזרחות, קיץ תשע"ג, מס' 034114

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. משרד החינוך החליט על הפעלת תכנית חדשה ולפיה יושקעו מיליוני שקלים בבתי ספר בפריפריה. ההשקעה הכספית מיועדת להקמת מעבדות מחשבים משוכללות ולהוספת מגמות לימוד. מטרת התכנית היא לאפשר לבוגרי בתי ספר רבים יותר להתקבל ללא קושי למוסדות להשכלה גבוהה. הכוונה היא שהבוגרים המשכילים יחזרו לאחר סיום לימודיהם ליישובים בפריפריה, וישתלבו במקצועות מובילים שנדרשים במשק הישראלי. כך יתאפשר פיתוח כלכלי ותעסוקתי של האזור, לתועלת כלל האוכלוסייה.

— ציין והצג את **הגישה החברתית-כלכלית** (ליברלית אן סוציאל-דמוקרטית) שמשתקפת בהחלטה של משרד החינוך.
הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

17. אוניברסיטה בארצות-הברית קיימה חקירה משמעתית על מקרה של העתקה. בעיצומה של החקירה פורסם המקרה באמצעי התקשורת. בעקבות זאת פנתה הנהלת האוניברסיטה למשטרה בבקשה לחקור מי הדליף את פרטי המקרה. היא אפשרה לשוטרים לעיין בחשאי בדואר האלקטרוני של עובדי אוניברסיטה שהיו חשודים בהדלפה.

העובדים ידעו על פעולת המשטרה רק לאחר מעשה, והם טענו שאסור היה למשטרה לעיין בדואר האלקטרוני ללא ידיעתם ומבלי שיכלו לפנות לקבלת סיוע משפטי.
— ציין והצג **זכות** של העובדים שנפגעה לטענתם.
הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

18. עיריית חיפה החליטה לערוך תחרות של סרטים שעוסקים באיכות הסביבה. במסגרת תחרות זו היא תעניק לתלמידים פרס על הפקת הסרט הטוב ביותר בנושא זה. השם שנבחר לתחרות היה "האוסקר הירוק".

לאקדמיה האמריקנית לקולנוע נודע עניין זה, והיא פנתה לעיריית חיפה בדרישה שלא להשתמש בשם "אוסקר", בטענה ששם זה הוא סימן רשום וסמל מסחרי שלה. העירייה קיבלה את הדרישה והחליטה לשנות את שם התחרות.
— ציין והצג את **הזכות** שעליה ביקשה להגן האקדמיה האמריקנית לקולנוע.
הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

/המשך בעמוד 7/

אזרחות, קיץ תשע"ג, מס' 034114

- 7 -

19. מדינת ישראל מממנת חיסונים נגד מחלות מידבקות לכל ילד, אך מסיבות שונות לא כל ההורים מחסנים את ילדיהם.
- יש הטוענים שהמדינה צריכה לחייב בחוק כל הורה לחסן את ילדיו, ויש המתנגדים לכך. הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות.
- בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. **טענה** – הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.
- ב. **הנמקה** – הצגת שני נימוקים שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים וידע מלימודי האזרחות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך